

Aanbiedingsbrief 4 werkgroepen

Voorzitters NP RES werkgroepen, 22 februari 2021

Geachte leden van het Opdrachtgevend Beraad NPRES,

Als onafhankelijke voorzitters van de NP RES Werkgroepen Zon op Daken, Natuur, Landschap en Energie, Netimpact en SDE en Maatschappelijke Kosten, bieden wij u hierbij graag onze [adviezen](#) aan. Wij informeerden u eerder over onze vier adviezen, in de notitie van 22 januari jl. Wij bevelen u aan de adviezen van onze Werkgroepen zowel afzonderlijk als in hun onderlinge samenhang te bespreken, op weg naar samenhangende besluiten. In dit licht geven we u in deze notitie graag nog een vijftal aandachtspunten mee.

1. Nieuwe strijd om ruimte vraagt vertrouwen, openheid en samenwerking

In onze adviezen komen vele werelden samen: de doelstelling van 35 TWh, de 'rationale systeemefficiëntie', een 'belevingswereld' van (gebrek aan) draagvlak en de betaalbaarheid voor burgers. In de Werkgroepen waren ook alle relevante invalshoeken vertegenwoordigd. De mensen namen op persoonlijke titel deel. Dat droeg bij aan de vrije gedachtenvorming en aan de concreetheid van de aanbevelingen. Wij pleiten ervoor om bij de besluiten over onze aanbevelingen recht te doen aan deze werelden. Niet door één van deze werelden leidend te laten zijn. Maar juist door samenhangende keuzes te maken, door met elkaar het open gesprek aan te gaan en transparant te communiceren naar de burgers.

De adviezen van de vier Werkgroepen laten nog eens zien dat de energietransitie de strijd om de ruimte zichtbaar maakt. En dat juist in het dichtstbevolkte land van Europa. Het goede nieuws is dat we in Nederland al een lange traditie hebben opgebouwd met het 'ruimtelijk ordenen' van ons land, rekening houdend met vele uiteenlopende belangen. De keuze in de ene regio heeft gevolgen voor andere regio's. In deze strijd om de ruimte hebben keuzes ook consequenties voor wie, waar en wanneer moet investeren, wie extra kosten moet dragen en wie extra inspanningen moet plegen. Dit vraagt om politieke keuzes. Er is opnieuw een grote maatschappelijke opgave, met vele (nieuwe) stakeholders waarvan veel wordt gevraagd in termen van vertrouwen, openheid en samenwerking. Iedereen is nodig om vanuit zijn eigen positie en taak het samenspel met elkaar vorm te geven. Op deze wijze creëren we ook gedeeld eigenaarschap van het proces en medeverantwoordelijkheid voor de uitkomst.

Sturen op een balans tussen natuur en landschap, systeemefficiëntie, betaalbaarheid en lokaal draagvlak is de bestuurlijke en politieke opgave. Dit komt terug in vraagstukken over netcapaciteit in relatie tot de verhouding zon-wind en in relatie tot de keuze voor zon op daken. Het komt ook terug in het kiezen voor kwalitatief goede projecten. De 30 RES'en zijn op een vernieuwende manier, buiten de bestaande structuren van het "huis van Thorbecke" begonnen aan deze opgave. Dat vraagt intensieve samenwerking. Die kan nog versterkt worden als de afstemming tussen de regio's helderder wordt georganiseerd.

2. Aandacht voor samenhang tussen zon op daken en integrale programmering

Zon op daken is de vorm van duurzame opwekking waar in de samenleving en politiek-bestuurlijk op dit moment het meeste draagvlak voor is. Het volop benutten hiervan is deels ook randvoorwaardelijk voor het draagvlak voor windturbines en zonneweides. De honderden en duizenden projecten voor zon op daken komen er niet allemaal vanzelf. Dit vergt een actieve overheid die zichtbaar (op alle bestuursniveaus) acties onderneemt om zon op daken te stimuleren en te versnellen. Alleen op die manier lukt het om de voorkeursvolgorde zon tot uitvoering te brengen. De Werkgroep Zon op Daken doet hier voorstellen voor.

Het benutten van zo veel mogelijk daken vraagt ook om investeringen in extra netcapaciteit. De Werkgroep Netcapaciteit adviseert om tot integrale programmering (prioritering en fasering) te komen van wind- en zonprojecten in relatie met de bestaande en uit te breiden netcapaciteit. Uit een oogpunt van systeemefficiëntie is een evenwichtige verhouding tussen zon- en windprojecten wenselijk. Deze

programmering moet op drie schaalniveaus plaatsvinden: lokaal, regionaal en nationaal. De Werkgroep Netimpact benadrukt dat de programmering integraal moet zijn en in het publieke domein moet worden afgewogen en verankerd. De Werkgroep doet verder geen inhoudelijke aanbevelingen over de voorkeursvolgorde zelf.

Hoewel de adviezen goed verenigbaar zijn, verwachten beide Werkgroepen wel een spanningsveld in de vervolgdiscussies naar aanleiding van de adviezen. Het 'frame' kan ontstaan dat de gewenste programmering beperkend kan zijn voor het stimuleren van zon op daken. Het is voor een woningeigenaar, school, zorginstelling of MKB-bedrijf bijvoorbeeld moeilijk te begrijpen dat het nog een paar jaar wachten is op aansluiting van zijn zonnestroominstallatie op het elektriciteitsnet. Omdat er voor het benutten en verzwaren van het net een voorkeursvolgorde en fasering van projecten is afgesproken in de regio. Terwijl ondertussen de energietransitie van het grootste belang is. De Werkgroepen adviseren om op zeer korte termijn oplossingsrichtingen, zoals vraagsturing, smart-grids en kortdurende energieopslag, verder uit te diepen op effectiviteit, haalbaarheid en betaalbaarheid en de knelpunten hiervoor in regelgeving en financiering weg te nemen. Met deze oplossingen kunnen zon op daken én een integrale programmering ook in de praktijk goed samengaan.

3. Gedeelde kennis en benadering voor natuur en landschap

Hoe meer daken worden benut voor de opwekking van energie, des te minder knelpunten doen zich voor rondom natuur en landschap. Dat neemt niet weg dat er hier, net als bij netcapaciteit, vraagstukken zijn die de RES-regio's overstijgen. Als de ene RES-regio windturbines wil plaatsen in het leefgebied van een beschermde diersoort, kan dit voor andere regio's betekenen dat zij geen windmolens meer kunnen plaatsen. Dat vraagt om afstemming. Een landschap dat zich uitstrekt over meerdere RES-regio's, kan in de ene RES-regio ingezet worden voor energieopwekking en in de andere RES-regio hiervan juist worden uitgesloten. Dat heeft ook effect op het draagvlak voor deze keuzes. Het is voor de RES-regio's behulpzaam als er een nationaal ecologisch onderzoek komt en als er een landelijk afwegingsmechanisme ontwikkeld wordt voor natuur- en landschapswaarden.

4. Financiering van kwaliteit

Versnelling van zon op daken en een afwegingsmechanisme voor natuur en landschap kunnen zorgen voor meer draagvlak. Maar ook dan blijft het nodig om duurzame energie zorgvuldig in te passen in de schaarse ruimte en te blijven werken aan draagvlak. Dit kan kosten met zich meebrengen voor landschappelijke inpassing. Hierbij kunt u denken aan:

- Groenstroken of ruimere opstellingen.
- Stedenbouwkundige inpassing, zoals lichtgewicht zonnepanelen of extra draagconstructies
- Draagvlak, zoals het inrichten van instrumenten voor financiële participatie.

Het is van belang dat er ruimte komt voor de realisatie van maatschappelijke waarde die verbonden is met draagvlak en een goede ruimtelijke inpassing. De Werkgroep SDE en maatschappelijke kosten adviseert dat regio's vanuit gezamenlijkheid minimumeisen stellen aan initiatiefnemers op het gebied van inpassing en draagvlak. Het Rijk moet vervolgens zorgen voor meer ruimte in de SDE door deze meerkosten daarin mee te nemen. Daarnaast adviseert de Werkgroep te zorgen voor een extra 'kwaliteitsbudget' om in te spelen op specifieke regionale eisen. De Werkgroepen adviseren hiertoe ook geldstromen voor integrale gebiedsprocessen te bundelen.

5. Gezamenlijk (blijven) optrekken en extra uitvoeringskracht

Er zijn vele knelpunten en praktijkvoorbeelden naar voren gebracht in alle Werkgroepen. Dat laat zien dat werken aan de uitvoering van de RES'en een grote opgave is die om extra capaciteit en middelen vraagt. Het recente ROB-rapport "Van Parijs naar praktijk" vraagt hier ook aandacht voor. In onze adviezen zijn daarvoor voorstellen gedaan, zoals:

- Intensiveren van communicatie en kennisdeling.
- Samenwerking binnen de RES-regio in de uitvoeringsfase.
- Verbreding en verdieping van de handreiking van het NP RES.
- Verder onderzoeken van de haalbaarheid van een 'Expertise Centrum Netcapaciteit' voor versterking van de kennis- en informatiebasis.

Naast investeringen in uitvoeringkracht, hebben RES-regio's en bestuurders van gemeenten en provincies ook een nationale overheid nodig die consequent blijft uitdragen hoe groot het belang is van het Klimaatakkoord. En ook dat daarvoor - ongeacht voor welke 'energiemix' een nieuw kabinet ook kiest - zowel wind op land als zonnepanelen noodzakelijk zijn.

Met vriendelijke groeten,

Anne-Marie Spierings, Voorzitter Werkgroep Zon op Daken
Bart Krol, Voorzitter Werkgroep Natuur, Landschap en Energie
André Jurjus, Voorzitter Werkgroep SDE en Maatschappelijke Kosten
Pascal Lamberigts, Voorzitter Werkgroep Netimpact